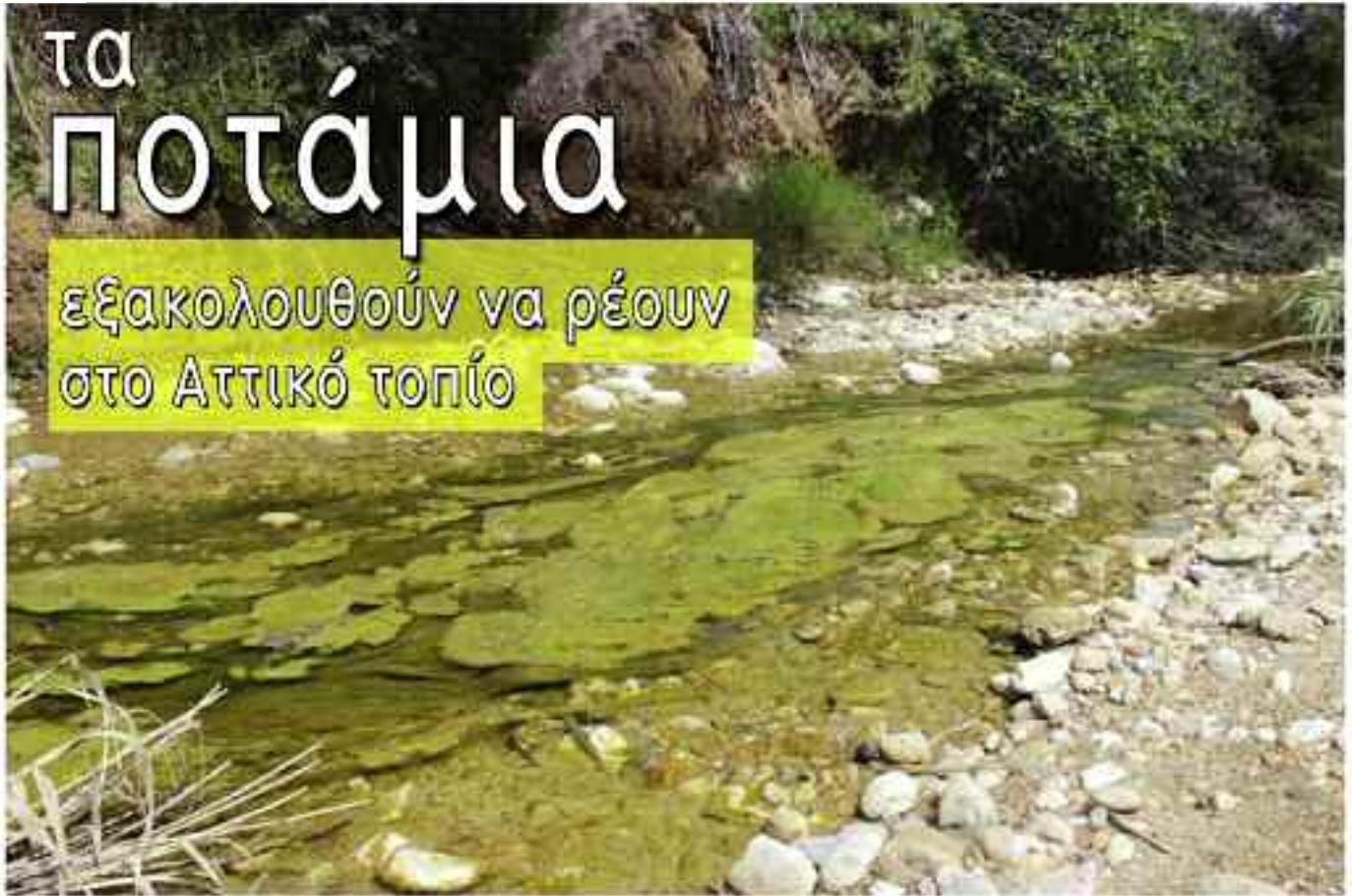


# Τα Ποτάμια

εξακολουθούν να ρέουν  
στο Αττικό τοπίο



Κείμενο - Φωτό: **ΚΩΣΤΑΣ ΤΣΙΒΕΛΕΚΑΣ\***

**Σ**ε απόσταση αναπνοής από την πρωτεύουσα, ακόμη και ένας υποψιασμένος και παρατηρητικός φυσιολάτρης, μπορεί και να βρεθεί προ εκπλήξεων. Έκθαμβος, να σταθεί μπροστά σ' ένα από τα πλέον χαρακτηριστικά γεωλογικά φαινόμενα του Αττικού τοπίου, που την αισθητική αποτίμηση ούτε καν υποψιάζεται. Ένα ιδιαίτερο πλούσιο οικοσύστημα, ένας υδάτινος δρόμος επιμελώς «κρυμμένος» ανάμεσα σε σκίνα, καλαμιώνες, πικροδάφνες, πλατάνια, σπάρτα, διάφορα θαμνοειδή και αναρριχώμενα, με μπάζα, απόβλητα, αυθαίρετα παραπήγματα και πρόχειρα κτίσματα να διαπλέκονται σε μια κακοποιημένη «έξοδο» προς τη θάλασσα.

Είναι το φαράγγι Βαλανάρης ή «Μεγάλο Ρέμα» που η αρχή του θα πρέπει ν' αναζητηθεί στα πρανή του Πεντελικού όρους απ' όπου πηγάζει ο χειμάρρος Βαλανάρης και οδηγεί τα όμβρια της ευρύτερης περιοχής στην ακτή της Ραφήνας. Μικρή ομάδα του Αθηναϊκού Ορειβατικού σε συνεργασία με μέλη της τοπικής κοινωνίας πολιτών Πικερμίου, οδοιπορήσαμε στο ανάπτυγμα του Βαλανάρη, με την αισιόδοξη διαπίστωση ότι «τα ποτάμια εξακολουθούν να ρέουν στο Αττικό τοπίο». Τα σημερινά δεδομένα δεν επιτρέπουν αισιόδοξες σκέψεις και ανατρέπουν άρδην, προθέσεις και εικόνες που έρχονται από το μακρινό παρελθόν. Αναπόφευκτο αποτέλεσμα της πληθυσμιακής και άναρχης οικιστικής συγκέντρωσης στην περιφέρεια του λεκανοπεδίου, ήταν ο αφανισμός των ποταμιών και ρεμάτων, οι εκτεταμένες πυρκαγιές που απογύμνωσαν, συρρίκνωσαν περαιτέρω το φυσικό περιβάλλον και υποβάθμισαν το εξαιρετικό Αττικό τοπίο, με τα ποικίλα οικοσυστήματα.





Συγκεκριμένα, η αλλοίωση της φυσιγνωμίας του φαραγγιού Βαλανάρης και τα τραύματα της αισθητικής του, οφείλονται κυρίως σε ανθρωπογενείς παρεμβάσεις, όπως, καταπατήσεις δασικών εκτάσεων, δημόσιας γης, ιδιαίτερα στις νοτιοανατολικές κλιτίες του Πεντελικού όρους, στην υπερασυγκέντρωση ρυπογόνων εστιών και ανεξέλεγκτων δραστηριοτήτων.

Σημειώτεον στον άξονα του «Μεγάλου Ρέματος» και τις όχθες του Βαλανάρη εντοπίστηκαν τα πρώτα παλαιοντολογικά ευρήματα του Πικερμίου. Ευρήματα με τεράστια επιστημονική αξία (Πικέρμια απολιθώματα 6,5 έως 5 εκατομμυρίων χρόνων, εκτίθενται στο Μουσείο Γεωλογίας-Παλαιοντολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών).

Τα ύδατα του ρέματος Βαλανάρη και η σύνολη γεωγραφία του φαραγγιού στηρίζει μια σπάνια βιοποικιλότητα χλωρίδας και πανίδας, καθώς και πληθυσμούς από πολλά προστατευόμενα είδη. Ιδιαίτερα ο υγροβιότοπος στην έξοδο του φαραγγιού φιλοξενεί αρκετά είδη αποδημητικών, κυρίως της εποχής της ανοιξιάτικης μετανάστευσης. Ξαφνιάζουν ευχάριστα τον πεζοπόρο, ακόμη κάποιες απροσδόκητες ζώνες που την περίοδο αυτή βρίσκονται σε χειμέριο οργανισμό.

Ωστόσο ένα τόσο σημαντικό οικοσύστημα, εγκαταλείφθηκε στην αδηφάγα σάρωση της υποτιθέμενης περισταστικής «ανάπτυξης», με τις όποιες επιπτώσεις αυτό συνεπάγεται. Το έργο αυτό περαιώθηκε εργολαβικά και αζημίως από την μαυραγορίτικης προέλευσης «αστική» ελίτ της μετεμφυλιακής Ελλάδας -αρχής γενομένης- και σφραγίστηκε στη συνέχεια αμείωτα και βολιμικά στις μέρες της μεταπολίτευσης.

Έτσι το γύρω από το Βαλανάρη αφήγημα μοιάζει «αγγελικά πλασμένο». Μεταλλικές περιφράξεις, καταπατήσεις δημόσιας γης, κατασκευές αυθαίρετες, παραπήγματα, κτίσματα πρόχειρα να αιωρούνται στις όχθες, ανεξέλεγκτη ρίψη μπαζών, σκουπιδιών χωματερές, φερτά υλικά, παράπλευρες αλλοιώσεις από μπετόν, λουρίδες ασφάλτου, λήμματα, απόβλητα βιοτεχνιών, ακόμη και διαβρώσεις από χρήση φυτοφάρμακων των απομεινάντων καλλιεργειών της περιοχής. Τα στοιχεία αυτά αθροισμένα αλλοιώνουν βαθιά τη φυσιγνωμία και την αισθητική του φαραγγιού, προτείνοντας μια εικόνα ασφκτική αρνητική και δυσάρεστη. Αναρωτιέται κανείς και δικαίως, τα απόβλητα, τα μαύρα λήμματα που κατεβάζει ο Βαλανάρης πού εκβάλλουν; Οι λουόμενοι της Ραφήνας το γνωρίζουν και μεταξύ αυτών ο πρώην της χώρας πρωθυπουργός; Και αν το γνωρίζουν, το αποδέχονται και πώς αντιδρούν; Τα πράγματα τίθενται έτσι απλά και τα ερωτήματα παραμένουν. Με κεντρικό εάν και πόσο η όλη στρέβλωση είναι αντιστρέψιμη, η αποκατάσταση είναι πλέον δυνατή, εάν η εκτεταμένη αυτή μελαγχολία είναι τελικά αποδεκτή.

Είναι βεβαίως σύνθετο το πρόβλημα διαχείρισης τόσο του φαραγγιού όσο και της όμορης περιοχής, ανεπαρκές και πολυδαίδαλο το αντίστοιχο θεσμικό πλαίσιο. Ευθύνες για παραλήψεις και πράξεις που οδήγησαν εδώ σαφώς και υπάρχουν και ουδέποτε αναλήφθηκαν. Και ενώ πλέον, οι θύρβιοι των εκλογών έχουν κοπάσει, είναι πολλαπλά χρήσιμο να διευρύνουμε τον προβληματισμό μας, να συμπεριλάβουμε και θέματα που αφορούν την ουσιαστική προστασία του εθνικού μας πλούτου, το περιβάλλον, αυτονόητα σεβαστό ως πεδίο -δημοσίου αγαθού- ταυτόχρονα και συγκριτικό πλεονέκτημα, στον αναπτυξιακό χάρτη και την ποιότητα



ζωής μας. Είναι σήμερα επιβεβλημένο περισσότερο από ποτέ, το άνοιγμα της συζήτησης σε νέες βάσεις, η διεύρυνση εναλλακτικών δυνατοτήτων, η αναζήτηση νέων ιδεών, δομών και διεξόδων, μακράν από συνήθη επικοινωνιακά τερτίπια εύκολα επιδερμικά αγγίγματα. Η αναζήτηση διαδρομών, όπου θα εισαχθούν νέοι όροι, συμμετοχική δράση, εθελοντισμός, κινηματικότητα και θα εμπλουτιστούν με εργαλεία, προοπτικές, εναλλακτικές προτάσεις και απαντήσεις. Η εμπάθυση, η αποστασιοποιημένη ματιά, ο καθαρός και ορθός λόγος, ο τεκμηριωμένος επανασχεδιασμός υπαγορεύεται άμεσα από την πρόσφατη λαϊκή εντολή. Η νεοεκλεγείσα κυβέρνηση σε συνεργασία με την περιφέρεια έχει το δικαίωμα, αλλά και την υποχρέωση να δείξει το δικό της δρόμο σύγκρουσης και ρήξης με στρεβλώσεις και κατεστημένες πρακτικές. Όπου βεβαίως δεν θα υπάρχει χώρος για πολιτικά επιχρήματα, μικροσυμβιβασμούς, αλισβερίσια του παρασκηνίου, προσφιλείς μέθοδοι του χτες. Σαφώς η υπεραξία που από τον επαναπροσδιορισμό της διαχείρισης θα προκύψει, δημιουργεί πεδίο και προϋποθέσεις για την ενίσχυση της αειφορίας στην ευρύτερη περιοχή.

Η δραματική ωστόσο συρρίκνωση του βιότοπου και η αλλοίωση βασικών στοιχείων του αρχαιολογικού χώρου δεν επιτρέπουν ολιγορίες. Αποτελεί επείγουσα ανάγκη να αναληφθούν δράσεις, για τον ακριβή προσδιορισμό των ορίων του φαραγγιού, αρχής γενομένης από τις απαρχές του Βαλανάρη νοτιοανατολικά του Πεντελικού όρους μέχρι την πεδιάδα της μεσογαίας και το βράχο του Πικερμίου, από την καθ' ύλην αρμοδία Κτηματική Υπηρεσία του Δημοσίου, την άμεση επαναφορά και την αρμονική συνύπαρξη φύσης και αρχαιολογικού χώρου. Η ανάδειξη της τόσο ιδιαίτερης φυσιγνωμίας του οικοσυστήματος, η ομαλή διευκόλυνση επισκεπτών, μέσω σήμανσης δικτύου μονοπατιών. Ο υγροβιότοπος της εξόδου του φαραγγιού χρήζει επανίδρυσης με κριτήρια αμινώς επιστημονικά-περιβαλλοντολογικά. Η σπάνια βιοποικιλότητα του Μεγάλου Ρέματος και ο υγροβιότοπος επίσης θα μπορούσαν να αναδειχθούν σε πρόταση οικολογικών μελετών και επικεψιμότητας, ένα πρότυπο χώρο πολιτισμού και περιβαλλοντολογικής εκπαίδευσης, σ' αυτό που συχνά αποκαλείται ως η «Ακρόπολη της Παλαιοντολογίας».

Με το βασικό-κεντρικό αίτημα, να παραμένει πάντα επίκαιρο. Εάν και πόσο έχει επαρκώς κατανοηθεί η έκταση του προβλήματος και η ανάγκη παρέμβασης, κυρίως αν και πόσο είμαστε διαθεθειμένοι με αίσθηση δημοσίου συμφέροντος να έλθουμε αντιμέτωποι με τα ποικιλώνυμα συμφέροντα, τη διαπλοκή, να συγκρουσθούμε με τους καταπατητές γης, τους παντός είδους ρυπαντές του κακοποιημένου Βαλανάρη.

\* Ο Κ. Τσιβελέκας είναι Επίτιμος Πρόεδρος του Αθηναϊκού Ορειβατικού Συλλόγου

